

۲۹ اسفند روز ملی شدن نفت مبارک باد

دکتر مصطفی شهرام

دکتر محمد مصدق در ۲۹ اردیبهشت ۱۲۶۱ شمسی برابر ۲۹ رجب ۱۲۹۹ قمری و برابر ۲۰ مه ۱۸۸۲ میلادی در تهران به دنیا آمد و در ۱۴ اسفند ۱۳۴۵ در سن ۸۴ سالگی درگذشت. پدرش در دوران ناصرالدین شاه قاجار به کار مالیه اشتغال داشت و مادرش از اعقاب عباس میرزا شاهزاده‌ی اصلاح طلب قاجار بود.

محمد نوجوان در ۱۰ سالگی با فوت پدر روبه‌رو می‌شود و بنا بر سنت به اعتبار نسب و شغل پدر، در سن صغر به منصب استیفای خراسان منصوب می‌شود. کار استیفا را از پیران فرزانه فرا می‌گیرد و بر نایب‌سامانی اداری قاجارها پی می‌برد. افضل الملک درباره‌ی او می‌نویسد: «این طفل یک شبه ره صد ساله می‌رود، زیرا از نسب و استعداد و هوش و فضل و حساب‌دانی بالاست و مستوفی و محاسب خراسان است و در آینده از آیات بزرگ می‌شود».

مصدق در ۲۰ سالگی به انقلاب مشروطیت می‌پیوندد و در دوره‌ی اول مجلس به نمایندگی اصفهان انتخاب می‌شود، ولی به علت کمی سن به مجلس راه نمی‌یابد و از مخالفین سرسخت محمدعلی شاه قاجار می‌شود.

محمد مصدق، در سال ۱۲۸۸ - ۱۲۹۰ هجری در مدرسه‌ی علوم سیاسی پاریس آغاز به تحصیل می‌کند و پس از دو سال به علت بیماری به آغوش مام میهن بازمی‌گردد. پس از بهبود در سویس در نوشتاتل به ادامه تحصیل می‌پردازد و در اردیبهشت ۱۲۹۳ به دریافت دکترای حقوق نائل می‌گردد.

مصدق در آغاز جنگ جهانی اول به ایران باز می‌گردد و در مدرسه‌ی علوم سیاسی آن زمان به تدریس می‌پردازد.

به دعوت علی اکبر دهخدا به حزب اعتدالیون می‌پیوندند و به معاونت وزارت مالیه منصوب می‌شود و بعد به نوشتاتل برای دیدار فرزندان می‌رود و در نوشتاتل با قرارداد ۱۹۱۹ و ثوق الدوله بین ایران و انگلیس مخالفت می‌ورزد.

در سال ۱۲۹۹ با بازگشت به ایران از او دعوت می‌شود وزارت عدلیه را عهده‌دار شود در راه بازگشت به تقاضای مردم فارس والی آن‌جا می‌گردد. در این سمت، با کودتای ۱۲۹۹ و بر سر کار آمدن سیدضیا طباطبایی از مقام خود استعفا می‌دهد و مدت سه ماه به بختیاری می‌رود.

پس از سیدضیاء، احمد قوام نخست‌وزیر می‌شود و دکتر محمد مصدق را به وزارت مالیه منصوب می‌سازد، ولی او به علت وجود یک انگلیسی در سمت مستشاری وزارت مالیه از قبول آن خودداری می‌نماید و تنها پس از رفتن این مستشار بیگانه، وزارت مالیه را با اختیارات فوق‌العاده قبول می‌کند و دست به اصلاحات ژرف می‌زند. در کابینه‌ی حسن پیرنیا مصدق از سمت خود کنار می‌رود. در زمان وزارت جنگ رضاشاه، مصدق به والی‌گری آذربایجان می‌رود و در ۱۳۰۱ استعفا می‌دهد و مدتی هم وزارت امور خارجه را به عهده می‌گیرد. ملی شدن صنعت نفت، دکتر مصدق را اسطوره‌ی جاودانی سرزمین ما ساخت.

می‌توانستند کتاب‌ها را بخوانند و مفهوم و معانی آن را دریابند، به واسطه‌ی ساده‌نویسی تعداد بیش‌تری از مردم با کتاب‌ها و نوشته‌ها آشنا شدند. وی نثر ادبی را به میان مردم آورد و از خدمت دربار و دستگاه حاکمیت جدا کرد. او به زبان مردم و برای پسند مردم نوشت، نه قدرتمندان و خواص جامعه. این شیوه و سبک تازه‌یی در نثر فارسی بود که دهخدا خالق آن بود. او در این زمینه سنت مطلوبی برای نویسندگان و طنزپردازان نسل‌های پس از خود باقی گذاشت؛ و آن نوشتن با زبان مردم و برای مردم بود. ■

پی‌نوشت‌ها

- ۱- مقدمه‌ی لغت‌نامه‌ی دهخدا، به قلم گروهی از نویسندگان، تهران، دانشگاه تهران، چ دوم از دوره‌های جدید، ۱۳۷۷، ص ۲۷۲.
- ۲- فرهنگ فارسی، محمد معین، چ پنجم، تهران، امیرکبیر، چ هشتم، ۱۳۷۱، ص ۵۴۶.
- ۳- مقدمه لغت‌نامه دهخدا، ص ۳۷۲ و ۳۷۳، فرهنگ فارسی، ص ۵۴۶.
- ۴- ادبیات معاصر، رشید یاسمی، تهران، مروی، چ دوم، ۱۳۵۲، ص ۵۰.
- ۵- مقدمه‌ی لغت‌نامه، ص ۳۷۳، فرهنگ فارسی، ص ۵۴۷ و ۵۴۶.
- ۶- مقالات دهخدا، علی اکبر دهخدا، به کوشش محمد دبیر سیاقی، چ یکم، تهران، تیراژه، چ دوم، ۱۳۶۲، ص ۱۰.
- ۷- دیداری با اهل قلم، غلامحسین یوسفی، چ دوم، تهران، علمی، چ ششم، ۱۳۷۶، ص ۱۵۳.
- ۸- صوراسرافیل و علی اکبر دهخدا، کامیار علی‌دی، تهران، کتاب نادر، چ اول، ۱۳۷۹، ص ۵۲.
- ۹- همان، ص ۸۲، دیداری با اهل قلم، ص ۴۴۴.
- ۱۰- دیداری با اهل قلم، ص ۱۵۴.
- ۱۱- صوراسرافیل و علی اکبر دهخدا، ص ۵۷، ۱۲- همان، ص ۶۱.
- ۱۳- دیداری با اهل قلم، ص ۱۵۴، ۱۴- همان، ص ۱۵۹.
- ۱۵- صوراسرافیل و علی اکبر دهخدا، ص ۱۲۳.
- ۱۶- دیداری با اهل قلم، ص ۱۶۱.
- ۱۷- صوراسرافیل و علی اکبر دهخدا، ص ۱۱۹.
- ۱۸- چرند و پرند، علی اکبر دهخدا، به کوشش اکبر مرتضی‌پور، تهران، عطار، چ اول، ۱۳۸۰، ص ۲۲ و ۲۱.
- ۱۹- مقالات دهخدا، ص ۱۵۶.
- ۲۰- چرند و پرند، ص ۵۶ و ۵۵ و ۵۴.
- ۲۱- دیداری با اهل قلم، ص ۱۶۰.
- ۲۲- مقالات دهخدا، ص ۱۶۱.
- ۲۳- از صبا تا نیما، یحیی آری‌پور، چ دوم، تهران، زوار، چ ششم، ۱۳۷۵، ص ۷۹.
- ۲۴- بررسی زندگی‌نامه‌ی علامه علی اکبر دهخدا با تاکید بر جنبه‌ی سیاسی آن، رضا یعقوبی، تهران، زهد، ۱۳۷۷، ص ۵۸ از صبا تا نیما، ص ۸۰ و ۷۹.
- ۲۵- صوراسرافیل و علی اکبر دهخدا، ص ۱۲۳.
- ۲۶- دیداری با اهل قلم، ص ۱۷۷، صوراسرافیل و علی اکبر دهخدا، ص ۱۲۱.
- ۲۷- از صبا تا نیما، ص ۹۲.
- ۲۸- چرند و پرند، ص ۱۳۱ و ۱۳۰، ۲۹- همان، ص ۶۵ و ۶۴ و ۳۵، ۳۰- همان، ص ۱۲۴ و ۱۲۳، دیداری با اهل قلم، ص ۱۸۱.
- ۳۱- از صبا تا نیما، ص ۸۰.
- ۳۲- صوراسرافیل و علی اکبر دهخدا، ص ۱۲۲.
- ۳۳- چرند و پرند، ص ۱۴۵.
- ۳۴- از صبا تا نیما، ص ۳۷.
- ۳۵- صوراسرافیل و علی اکبر دهخدا، ص ۱۲۹.
- ۳۶- دیداری با اهل قلم، ص ۱۵۶.
- ۳۷- بررسی زندگی‌نامه‌ی علامه علی اکبر دهخدا، ص ۵۸.
- ۳۸- مقالات دهخدا، ص ۲۱.
- ۳۹- دیداری با اهل قلم، ص ۱۷۵ و ۱۷۴.
- ۴۰- چرند و پرند، ص ۱۷، ۴۱- همان، ص همان.
- ۴۲- دیداری با اهل قلم، ص ۱۶۳.
- ۴۳- بررسی زندگی‌نامه‌ی علامه‌ی علی اکبر دهخدا، ص ۵۷.
- ۴۴- دیداری با اهل قلم، ص ۱۶۵ و ۱۵۳، از صبا تا نیما، ص ۳۹، چرند و پرند، ص ۱۶.